

Nr 7

Utlåtande i anledning av väckta motioner om forskning rörande vidgad användning av öländsk kalksten.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 87 av herr *Bertil Petersson m. fl.* och II: 118 av fru *Torbrink m. fl.* hemställs, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t genom lämpligt organ föranstaltar om forskning syftande till att undersöka möjligheterna för ett vidgat industriellt användande av den öländska kalkstenen.

I motionerna framhålles, att befolkningen på Öland årligen minskar, enär det saknas försörjningsmöjligheter för dem som friställes genom bl. a. jordbrukets rationalisering. Av industri förekommer, bortsett från viss förädling av jordbruksprodukter, sådan som är grundad på landskapets kalksten, men denna industri förmår ej suga upp den friställda arbetskraften. Det kommer framdeles att bli svårt att lösa frågan om service för dem, som under alla omständigheter kommer att bo kvar på ön. Den industriella verksamheten måste därför ökas. Då Öland har riklig tillgång på kalksten, vore det motiverat att genom forskning undersöka möjligheterna att vidga användningen av kalkstenen.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion I: 87.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från Sveriges geologiska undersökning (SGU), länsstyrelsen i Kalmar län, Ingeniörsvetenskapsakademien (IVA), Stenindustrins forskningsinstitut, Svenska byggnadsentreprenörföreningen, Svenska fabriksarbetareförbundet och Svenska stenindustriarbetareförbundet.

SGU framhåller, att kalkstenen är väl känd och prövad och väl inarbetad på de marknader, som står till buds. Beträffande den mera rent geologiska forskningen framhålles, att de geologiska kartbladen över Öland är gamla. Nykartering kunde vara motiverad och finge förväntas giva ett rikt material, ägnat att belysa kalkstenens användbarhet i modern stenindustri. SGU förfogar emellertid ej över tillräckliga resurser för att upptaga denna arbetsuppgift inom de närmaste åren.

Länsstyrelsen i Kalmar län förklarar sig ha i olika sammanhang övervägt vilka åtgärder från samhällets sida som lämpligen borde vidtagas för att hejda avfolkningen på Öland. De flesta förslag stupar emellertid på kommunikationssvårigheterna mellan Öland och fastlandet. Så länge bro

saknas kan man icke räkna med någon nämnvärd utveckling av det öländska näringslivet. Merkostnaderna vid transport med färja förhindrar effektivt nyetablering av företag på Öland.

Den öländska stenindustrin sysselsätter i runt tal 600 personer, och det vore givetvis önskvärt att genom forskning söka kartlägga ytterligare möjligheter att industriellt utnyttja stenen. Kalksten finns emellertid även på fastlandet, och biltransporter via färja från Öland ställer sig alltför dyrbara för att möjliggöra konkurrens. Att utnyttja den s. k. skrotstenen anses ekonomiskt otänkbart. Länsstyrelsen ställer sig tveksam till möjligheterna att genom forskning skapa en vidgad industriell användning av den öländska kalkstenen, men då alla möjligheter att ekonomiskt utnyttja denna råvara för att bereda sysselsättning åt befolkningen bör tillvaratagas, tillstyrker länsstyrelsen utredning.

IVA hänvisar till 1954 års Ö-utredning, i vilken några ökade arbetsmöjligheter, baserade på kalksten, ej kunde anvisas. Kalksten förekommer i rikliga mängder även på andra håll i landet, och ökad användning av kalksten komme säkerligen att utnyttjas av företag även utanför Öland, eftersom den öländska kalkstenen ej kan uppvisa några specifika egenskaper, som kan ge den företräde. IVA ser därför mörkt på möjligheterna. Vill man skapa industriell sysselsättning på Öland bör man i stället inrikta sig på högförädlade produkter, för vilka fraktkostnaderna är av underordnad betydelse.

Stenindustrins forskningsinstitut framhåller att stenskrotet på norra Öland från lastnings- och transportsynpunkt måste ställa sig orimligt dyrt som råvara för en eventuell industri. Detsamma gäller avsättningen av öländsk kalksten inom byggnadsindustrin. Institutet finner det utsiktslöst att grunda en industri på Öland med stenskrotet som råvara. Effektivaste sättet att stödja öländsk industri är att sänka fraktkostnaderna exempelvis genom byggande av bro.

Byggnadsentreprenörföreningen påpekar att cement- och lättbetongindustrin redan bedriver en omfattande forskning. Huruvida ytterligare möjligheter att använda kalksten föreligger undandrar sig föreningens bedömande. Föreningen hänvisar även till fraktkostnadernas betydelse.

Fabriksarbetareförbundet ifrågasätter om den öländska kalkstensindustrin kan råda bot på öns befolkningsminskning. Stenens beståndsdelar och dess stora volymvikt gör att fraktkostnaderna blir höga. Förbundet har emellertid ingenting emot en utredning ehuru teknikerna troligen redan känner till mycket rörande kalkstenens användningsområde. Lämpligare synes vara att söka nyetablera företag inom andra branscher.

Stenindustriarbetareförbundet instämmer utan motivering i motionärernas yrkande.

Utskottet

Av de praktiskt taget helt entydiga uttalandena i yttrandena över motionerna framgår, att möjligheter knappast kan bedömas föreligga att åstadkomma en utvidgad, lönsam kalkstensindustri på Öland som kan motverka befolkningsavflyttningen. Såvitt utskottet kunnat bedöma torde lösningen av avflyttningsfrågan få sökas inom ramen för en aktiv lokaliseringspolitik, som beaktar även andra möjligheter till sysselsättning.

Utskottet, som behjärtar motionernas syfte, finner sig sålunda med hänsyn till vad som anförts i det av utskottet införskaffade materialet i ärendet, likväl böra hemställa,

att de likalydande motionerna I: 87 och II: 118 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 6 mars 1962

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Nestrup, Sörlin, Söderberg, Hedström, Olofsson, Hellebladh, Ringaby*, Widén*, Tage Johansson och Schött;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Johansson i Skoglösa, Jacobsson i Sala, Dickson, fru Jäderberg, herrar Svensson i Kungälv, Carlsson i Huskvarna, Nilsson i Bästekille, Lundmark*, Haglund, Keijer och Börjesson i Glömminge.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.